

İTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

HAFTALIK
EKONOMİ BÜLTENİ
16 ARALIK 2024

Ekonomide Son Geliřmeler

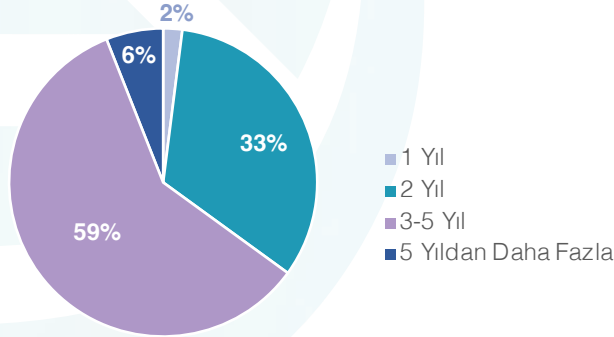
- 03 İř GÜCÜNÜ ŐEKİLENDİRENLER: Z KUŞAĞI YETENEĞİ
- 04 ÖDEMELER DENGESİ
- 08 İL BAZINDA GAYRİSAFI YURT İÇİ HASILA
- 09 YABANCI KONTROLLÜ GİRİŞİM İSTATİŐİKLERİ
- 11 GİRİŐİMCİLİK VE İŐ DEMOGRAFİSİ
- 13 CİRO ENDEKSLERİ
- 15 TİCARET SATIŞ HACİM ENDEKSİ
- 17 SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ
- 19 FİNANSAL YATIRIM ARAÇLARININ REEL GETİRİ ORANLARI
- 21 İŞGÜCÜ İSTATİŐİKLERİ

“Z Kuşağı İş Hayatında Sadakat Beklentisi Yerine Anlam ve Değişim Arayışı İçerisinde”

Uluslararası İşletme Okulları Birliği (CEMS), Z kuşağına mensup¹ 500 yüksek lisans mezunuyla yaptığı anketler ve görüşmeler neticesinde “Geleceğin İş Gücünü Şekillendirenler: Z Kuşağı Yeteneği” raporunu yayımladı. Rapor, genç mezunların yeni çalışma hayatlarından neler beklediklerini ele alıyor. Bu doğrultuda, ankete katılanların çoğu geleneksel mesai saatlerini reddettiğini ve ihtiyaca göre şekillenen esnek çalışma modelini tercih ettiklerini söylüyor. Ancak katılımcılar, işverenlerinin bu esnekliğe uyum sağladıkları müddetçe, gerekirse ‘mesai saatleri dışında’ da çalışmaya açık olduklarını belirtiyorlar.

Rapordan öne çıkan bir diğer sonuç ise Z kuşağının temsilcilerinin %59’unun aynı işte 3 ilâ 5 yıl arasında kalmanın ideal bir süre olduğunu ifade etmesidir. Bu gençler, geleneksel sadakat beklentisi yerine iş hayatında anlam arayışı ve değişime ağırlık veren bir bakış açısına sahip olduklarını vurguluyorlar. Ancak bu genç kuşak, kendilerini zorlasa bile yeteneklerini sergileyebilecekleri görevler veren, gelişim fırsatları sunan ve toplumsal konulara karşı duyarlı olan şirketlere bağlılık göstermeye açık olduklarını ekliyorlar. Ayrıca, bu genç neslin %70’i geleceğe umutla baktıklarını dile getiriyor ve yapay zekâ gibi yeni teknolojilere uyum sağlama konusunda kendilerine güveniyorlar. Bu bağlamda, katılımcıların %57’si yapay zekânın işlerinde daha yaygın kullanılması konusunda endişe duymazken sadece %20’si yapay zekâyı bir tehdit olarak görüyor.

Z Kuşağına Göre İş Değiştirmenin İdeal Süresi

Rapor, iş hayatında katılımı her geçen gün artan genç profesyonellerin çağımız iş dinamiklerini yeniden belirlediklerini ortaya koyuyor. Z kuşağının dijital dünyada doğmuş olmanın getirdiği hızlı adaptasyon kabiliyetlerinden, teknolojik becerilerinden, yenilikçi düşünce yapılarından ve çoklu görev yeteneklerinden yararlanmak isteyen şirketlerin çalışma koşullarını bu yeni jenerasyonun beklentilerine göre şekillendirmeleri gerekiyor.

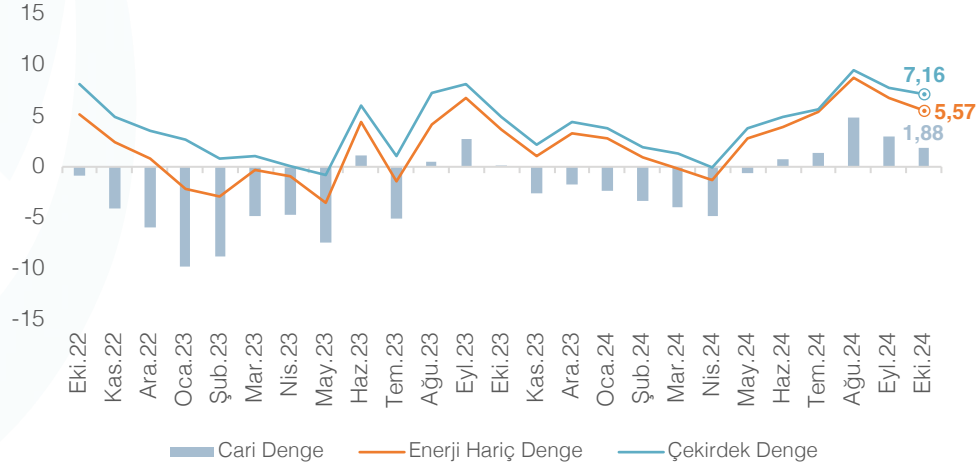
Kaynak: CEMS (2024), “Geleceğin İş Gücünü Şekillendirenler: Z Kuşağı Yeteneği”

¹ CEMS, Z Kuşağını 1996-2007 yılları arasında doğanlar olarak tanımlamaktadır.

“Cari İşlemler Hesabında Aylık 1,88 Milyar Dolar Fazla”

Cari işlemler hesabı ekim ayında yaklaşık 1,88 milyar dolar fazla kaydetti. Böylece cari işlemler hesabı son beş aydır aylık bazda fazla vermiş oldu. Enerji hariç cari işlemler hesabı 5,57 milyar dolar fazla verirken altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı 7,16 milyar dolar fazla kaydetti.

Cari Denge, Enerji Hariç Denge ve Çekirdek Denge (milyar dolar)

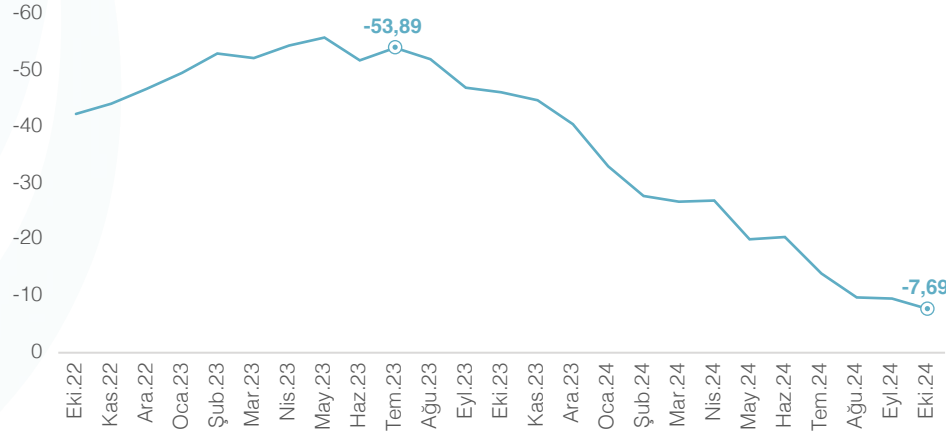

Kaynak: TCMB

“Yıllık Cari Açık 7,69 Milyar Dolar Oldu”

Yıllıklandırılmış cari açık bir önceki aya göre %19, bir önceki yılın aynı ayına göre %83 oranında azalarak ekim ayında 7,69 milyar dolara geriledi.

Cari Denge, 12 Aylık Kümülatif (milyar dolar)

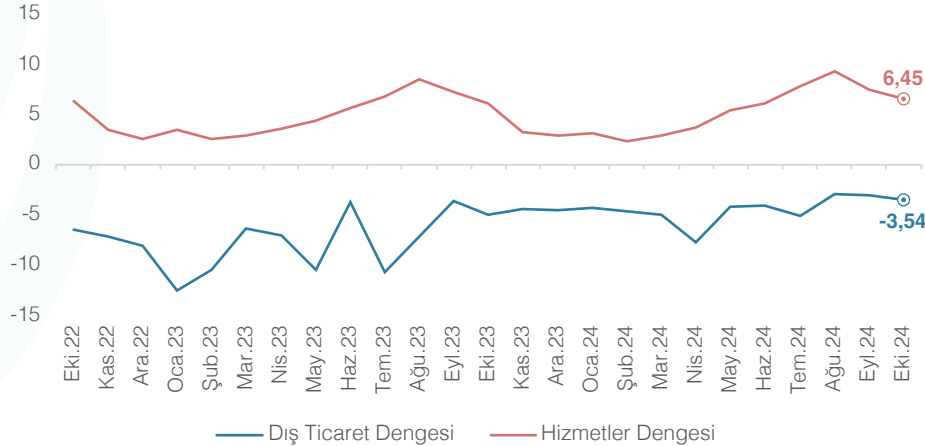

Kaynak: TCMB

“Dış Ticaret Açığı 3,54 Milyar Dolar Seviyesinde Gerçekleşti”

Ekim ayında bir önceki aya göre ihracat %8,0 artarken ithalat %8,7 oranında artış gösterdi. Bir önceki yılın aynı ayına göre ihracat %4,9 artarak 23,38 milyar dolar olurken ithalat %1,3 oranında azalarak 26,93 milyar dolar seviyesine geriledi. Böylece dış ticaret açığı 3,54 milyar dolar değerini aldı. Hizmetler dengesinde ise aylık net gelir bir önceki aya göre %12,5 azalırken bir önceki yılın aynı ayına göre %6,2 oranında artış kaydetti ve 6,45 milyar dolar oldu.

Dış Ticaret ve Hizmetler Dengeleri (milyar dolar)

“Rezerv Varlıklarda Aylık 4.861 Milyon Dolar Artış”

Ekim ayında doğrudan yatırımlarda 204 milyon dolar net çıkış gerçekleşirken portföy yatırımlarında 587 milyon dolar ve diğer yatırımlar kaleminde 2.789 milyon dolar değerinde net giriş gerçekleşti. Böylece finans hesabı 3.172 milyon dolar artış kaydetti. Resmi rezervlerde ise aylık bazda 4.861 milyon dolar net artış gerçekleşirken net hata noksan kalemi 184 milyon dolar geriledi.

Ödemeler Dengesi 2023-2024 Yılları Karşılaştırması (milyon dolar)

	Aylık (Ekim)		10 Aylık		Yıllık	
	2024	2023	2024	2023	2024	2023
A-Cari İşlemler Dengesi	1.880	19	-3.295	-36.052	-7.685	-45.989
a-Dış Ticaret Dengesi	-3.542	-4.986	-44.777	-77.265	-53.792	-92.513
İhracat	23.388	22.288	212.301	206.016	257.284	250.579
İthalat	26.930	27.274	257.078	283.281	311.076	343.092
b-Hizmetler	6.450	6.074	53.995	50.632	60.066	56.579
Birincil Gelir	-1.048	-1.016	-12.572	-9.848	-14.146	-10.680
İkincil Gelir	20	-53	59	429	187	625
c-Diğer	-1.028	-1.069	-12.513	-9.419	-13.959	-10.055
B-Sermaye	-7	-16	-118	-182	-140	-190
C-Finans	-3.172	-3.165	-18.868	-36.739	-34.760	-49.300
a-Doğrudan Yatırımlar	204	-839	-3.258	-3.617	-4.672	-5.004
b-Portföy Yatırımları	-587	656	-12.018	-1.082	-19.075	-2.376
c-Diğer Yatırımlar	-2.789	-2.982	-3.592	-32.040	-11.013	-41.920
Rezerv Varlıklar	4.861	247	723	-10.711	9.407	-4.664
Net Hata Noksan	-184	-2.921	-14.732	-11.216	-17.528	-7.785

*NOT: Finans hesabında negatif değerler giriş, pozitif değerler çıkış anlamına gelmektedir.

* Tablodaki değerler ödemeler dengesi analitik sunumundan elde edilmiştir.

Kaynak: TCMB

“Gayrisafi Yurt İçi Hasıladan En Yüksek Payı İstanbul Aldı”

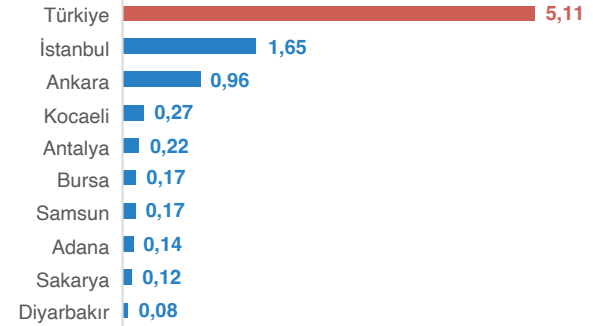
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2023 yılına ait il bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) değerlerini açıkladı. Buna göre cari fiyatlarla İstanbul 8 trilyon 60 milyar 358 milyon TL ile en yüksek GSYH'ye ulaştı. İstanbul'un toplam GSYH'den aldığı pay ise %30,4 oldu. İstanbul'u, 2 trilyon 538 milyar 686 milyon ile Ankara ve 1 trilyon 614 milyar 161 milyon TL ile İzmir izledi. Bu iki ilin toplam GSYH'den aldığı pay ise sırasıyla %9,6 ve %6,1 oldu.

İllerin 2023 GYSH'sine olan katkısına bakıldığında ise %1,65 ile en fazla katkısı İstanbul'un sağladığı görüldü. İstanbul'u %0,96 ile Ankara ve %0,27 ile Kocaeli izledi.

İl Bazında GSYH Payı, Cari Fiyatlarla, 2023

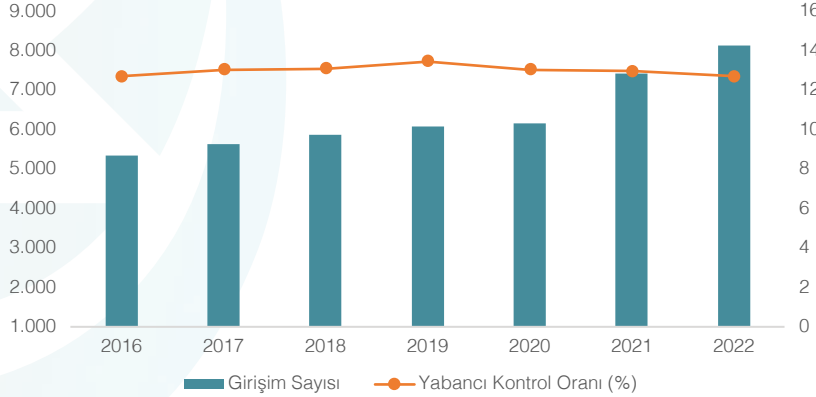
İllerin Türkiye GSYH Büyümesine Katkısı, 2023

“Yabancı Kontrollü Girişimlerin Toplam Cirodaki Payı %12,7”

Yabancı kontrollü girişim istatistiklerine göre yabancı kontrolündeki girişim sayısı 2021 yılında 7.424 iken bu girişimlerin toplam cirodaki payı %12,9 olarak gerçekleşti. 2022 yılında ise yabancı kontrolündeki girişim sayısı 8.134’e yükselirken toplam cirodaki payları %12,7 olarak hesaplandı.

Yabancı Kontrollü Girişim Sayısı ve Cirodaki Payları, 2016-2022

Kaynak: TÜİK

“

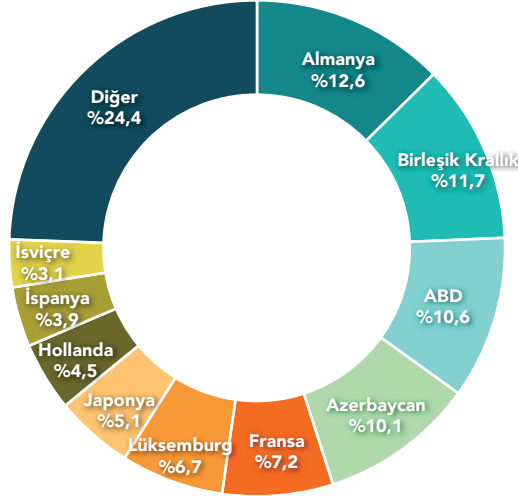
Yabancı Kontrollü Girişim İstatistikleri, yurt içinde faaliyet gösteren ancak doğrudan veya dolaylı olarak yabancı kontrolünde olan girişimlere ait bilgileri içeren bir istatistiktir.

”

“Ciro Payının En Yüksek Olduğu Yabancı Kontrollü Girişim Faaliyeti Tütün Ürünleri İmalatı”

Yabancı kontrollü girişimlerin ciro payının en yüksek olduğu faaliyet %92,3 ile tütün ürünleri imalatı olurken bu sırayı %40,2 ile sigorta, reasürans ve emeklilik fonları, %39,7 ile yayıncılık faaliyetleri takip etti. Yabancı kontrollü girişimlerin ülkelere göre dağılımına bakıldığında, 8.134 girişimden 1.131 tanesinin Almanya tarafından kontrol edildiği görülüyor. Bu girişimlerin toplam yabancı kontrollü cirodaki payı ise %12,6 oldu. İkinci sırada gelen Birleşik Krallık kontrolündeki 627 girişimin toplam yabancı kontrollü cirodaki payı ise %11,7 olarak kaydedildi.

Yabancı Kontrollü Ciroda Ülkelerin Payı, 2022

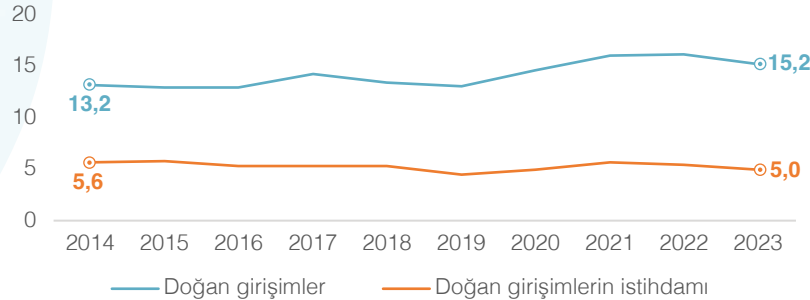
Kaynak: TÜİK

“Doğan Girişimlerin Oranında Düşüş Kaydedildi”

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye’de 2022 yılında yeni kurulan girişimlerin oranı %16,1 iken bu oran 2023 yılında %15,2’ye düştü. Aynı dönemde bu girişimlerin istihdamdaki payı %5,5’ten %5’e geriledi. Sektörel dağılım incelendiğinde yeni kurulan girişimlerin sektörler arasındaki paylarında önceki yıla göre belirgin bir değişiklik olmadığı görüldü. 2023 yılında, en yüksek payı %33,5 ile "toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı" sektörü aldı. Bu sektörü %17,9 ile ulaştırma ve depolama sektörü ve %10,1 ile imalat sektörü izledi. İl bazında değerlendirildiğinde 2023 yılında kurulan yeni girişimlerin %27,3’ü İstanbul’da yer almaya devam etti. İstanbul’un ardından %7,9 ile Ankara ve %6,6 ile İzmir en yüksek paya sahip iller oldu.

2021 yılında girişimlerin kapanma oranlarında en yüksek payı %36 ile "toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı" sektörü aldı. Bu sektörü %14,2 ile ulaştırma ve depolama sektörü, %11,8 ile inşaat sektörü takip etti. İl bazında değerlendirildiğinde kapanan girişimlerin %24,5’i İstanbul’da bulunuyordu. İstanbul’u %6,7 ile Ankara ve %5,8 ile İzmir izledi.

Girişimlerin Doğum Oranı ve İstihdam İçindeki Payı, 2014-2023 (%)

Kaynak: TÜİK

“2023’te İmalat Girişimlerinin Çoğu Düşük Teknolojiye Odaklandı”

2023 yılında hızlı büyüyen girişimlerin oranı %14,7 ve ceylan girişimlerin oranı ise %2,5 olarak gerçekleşti. Her iki girişim türünün sektörel dağılımları büyük ölçüde benzerlik gösterdi. Aynı yıl imalat sektöründe kurulan yeni girişimlerin teknoloji düzeyleri dikkat çekti. Bu girişimlerin %57,7’si düşük teknoloji ürünleri üretirken %29,1’i orta düşük, %12,2’si orta yüksek ve sadece %1’i yüksek teknoloji ürünleri üretimi gerçekleştirdi.

Girişimlerin Sektörel Dağılımı, 2023

Hızlı Büyüyen Girişimler

%26,6 İmalat

%19,9 Toptan ve Perakende Ticaret

%14,7 İnşaat

Ceylan Girişimler

%25,7 İmalat

%14,3 Toptan ve Perakende Ticaret;
Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı

%12,4 İnşaat

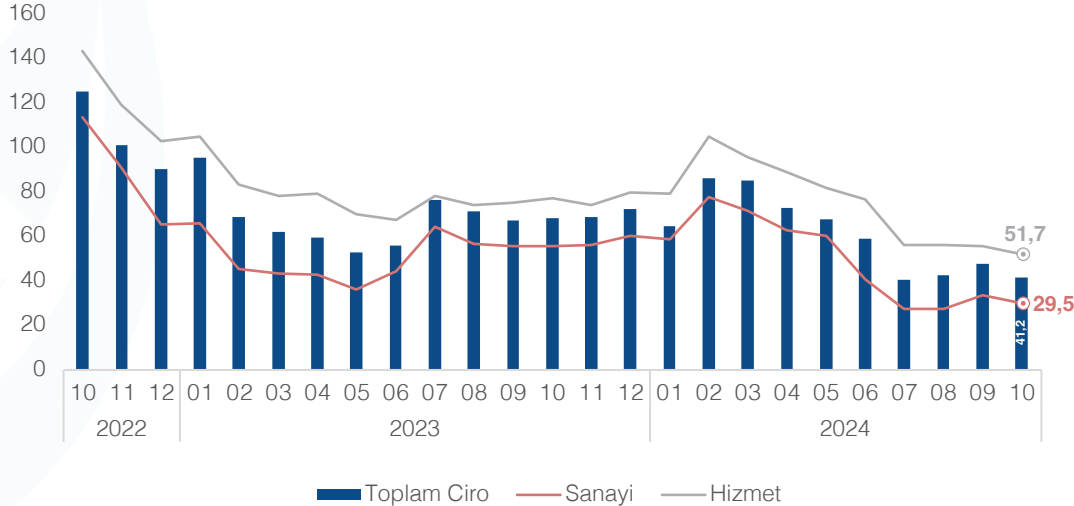
Kaynak: TÜİK

- 3 yıllık periyotta yıllık olarak ortalama %10 büyüyen girişimler **hızlı büyüyen girişim**,
- Hızlı büyüyen girişimler içinde en fazla 5 yaşında olan girişimler ise **ceylan girişimlerdir**.

“Toplam Ciroda Yıllık %41,2 Artış Yaşandı”

Sanayi, inşaat, ticaret ve hizmet sektörlerini kapsayan toplam ciro endeksi ekim ayında bir önceki aya göre %1,3 oranında, bir önceki yılın aynı ayına göre %41,2 oranında artış kaydetti. Toplam cironun alt kırılımlarına bakıldığında yıllık bazda inşaat ciro endeksinde %63,7, hizmet ciro endeksinde %51,7, ticaret ciro endeksinde %42,3 ve sanayi sektörü ciro endeksinde ise %29,5 oranlarında artış görüldü.

Ciro Endeksleri Yıllık Değişim Oranları (%)

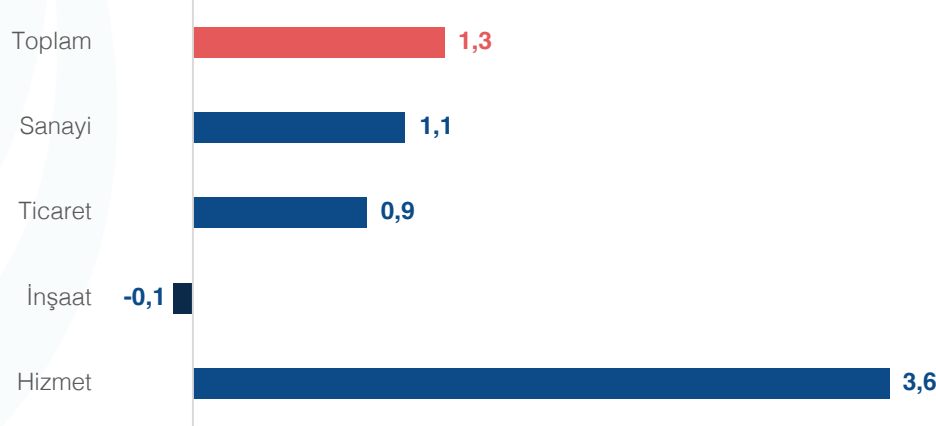

Kaynak: TÜİK

“Hizmet Sektöründe Aylık %3,6’lık Yükseliş”

Ekim ayına ait toplam cironun alt detayları incelendiğinde aylık bazda en yüksek artış %3,6 ile hizmet sektörü ciro endeksinde gerçekleşirken inşaat sektörü ciro endeksinde ise 0,1 oranında azalış yaşandı.

Toplam Ciro Aylık Değişim Oranları (%), Ekim 2024

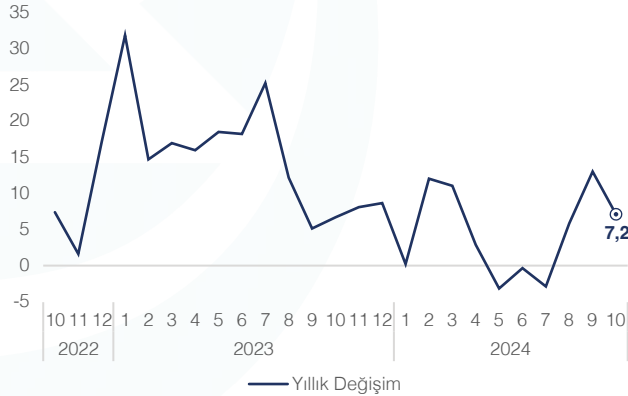

Kaynak: TÜİK

“Ticaret Satış Hacminde Yıllık %7,2 Artış”

Ticaret satış hacmi ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %7,2 oranında arttı. Aynı ayda motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı için satış hacminde %9,2, toptan ticaret satış hacminde %3,8, perakende ticaret satış hacminde ise %15 artış kaydedildi.

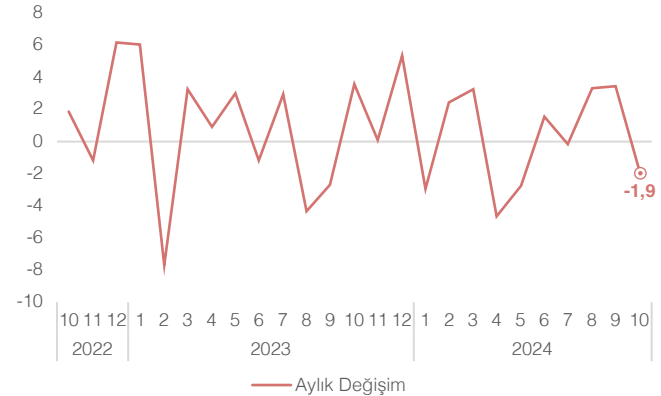
Ticaret Satış Hacmi Yıllık ve Aylık Değişim Oranları (%), Ekim 2024

“

Ticaret satış hacim endeksi, ticaret sektöründe faaliyet gösteren farklı tür ve büyüklükteki girişimlerin satış hacimlerini aylık olarak ölçüyor.

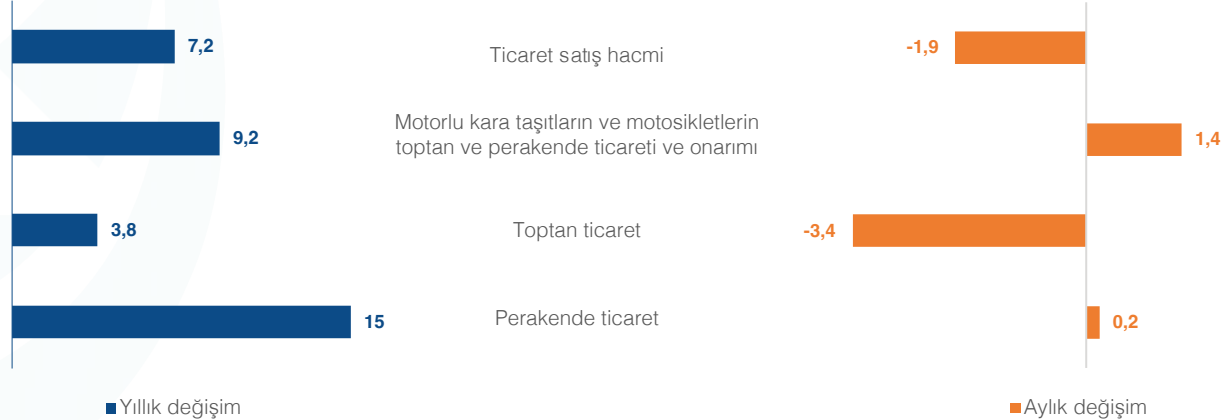
”

“Ticaret Satış Endeksinde Aylık %1,9 Oranında Azalış”

Ticaret satış hacmi endeksinde bir önceki aya göre %1,9 oranında azalış kaydedildi. Endeksin alt detaylarına bakıldığında motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı için satış hacminde %1,4 artış görüldü. Toptan ticaret satış hacminde %3,4 azalış gerçekleşirken perakende ticaret satış hacmi %0,2 arttı.

Ticaret Satış Hacmi Yıllık ve Aylık Değişim Oranları (%), Ekim 2024

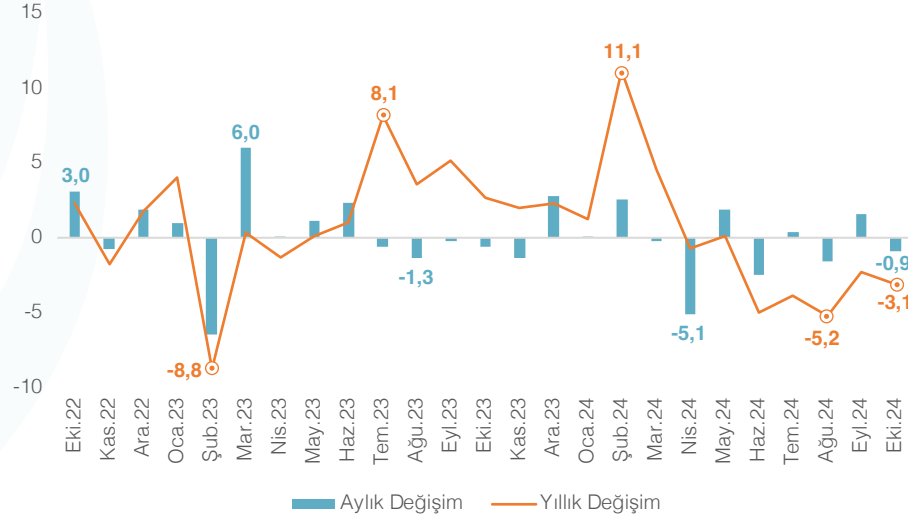

Kaynak: TÜİK

“Sanayi Üretiminde Yıllık %3,1’lik Azalış”

Sanayi üretim endeksi ekim ayında bir önceki aya göre %0,9 ve bir önceki yılın aynı ayına göre ise %3,1 oranında azalış kaydetti. Sanayinin alt sektörleri incelendiğinde 2024 yılı ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre madencilik ve taş ocaklığı sektörü endeksinde %14,2 ve imalat sanayi sektörü endeksinde %3,3 oranında azalış gerçekleşti. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektöründe ise %7,6 oranında artış yaşandı.

Sanayi Üretim Endeksi Değişim Oranları (%)

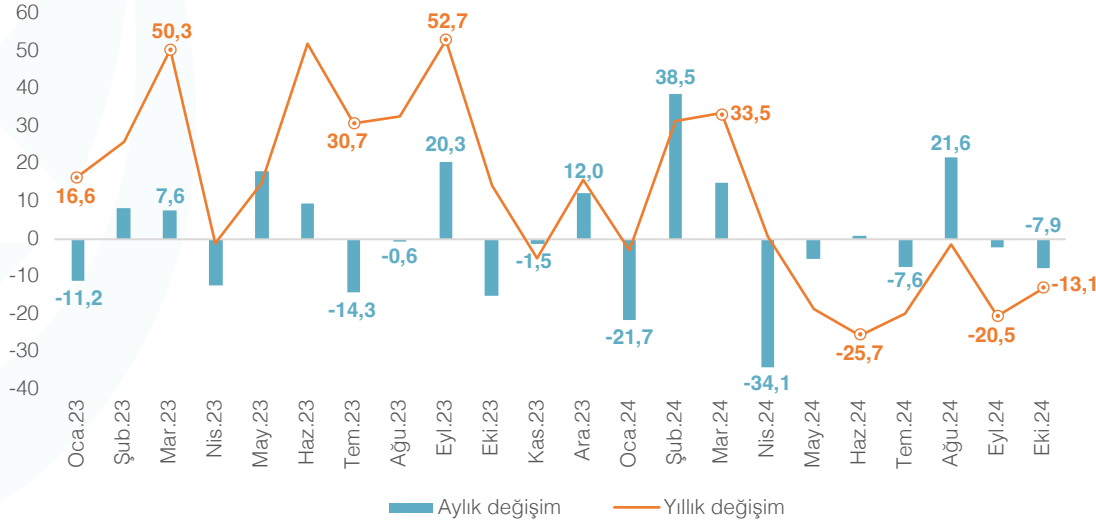

Kaynak: TÜİK

“Yüksek Teknoloji Grubunda Negatif Seyir”

Sanayi üretiminde yüksek teknoloji ürün grubunun 2024 yılı başından bu yana izlediği seyir dikkat çekiyor. İlgili grupta ocak ayında görülen aylık ve yıllık bazdaki düşüşlerin ardından şubat ve mart aylarında güçlü artışlar kaydedildi. Ancak bu toparlanma kısa ömürlü oldu ve yılın ikinci yarısında yüksek teknoloji grubundaki negatif seyir yeniden belirginleşti. Özellikle haziran ve temmuz aylarında yıllık bazda sırasıyla %25,7 ve %20 oranlarında yaşanan sert düşüşler gerilemenin boyutunu ortaya koydu. Ağustos ayında yüksek teknoloji grubundaki daralma hız kesmiş gibi görünse de eylül ve ekim aylarında yaşanan düşüşler olumsuz tablonun varlığını koruduğunu gösteriyor.

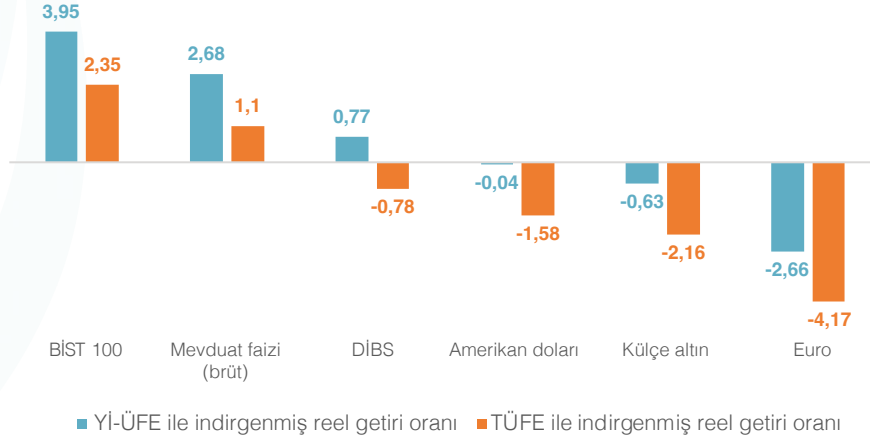
Sanayi Üretim Endeksi Yüksek Teknoloji Grubu Değişim Oranları (%)

“Aylık Reel Getiri En Fazla BİST100 Endeksinde”

Finansal yatırım araçları aylık olarak değerlendirildiğinde BİST100 endeksi, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ile indirgenendiğinde %2,35 ile kasım ayında yatırımcısına en fazla kazandıran finansal araç oldu. Bunu %1,10'luk getiri ile mevduat faizi izledi. Euro aylık bazda %4,17, külçe altın ise %2,17 oranında ile yatırımcısına kayıp yaşattı.

Finansal Yatırım Araçlarının Aylık Reel Getiri Oranları (%), Kasım 2024

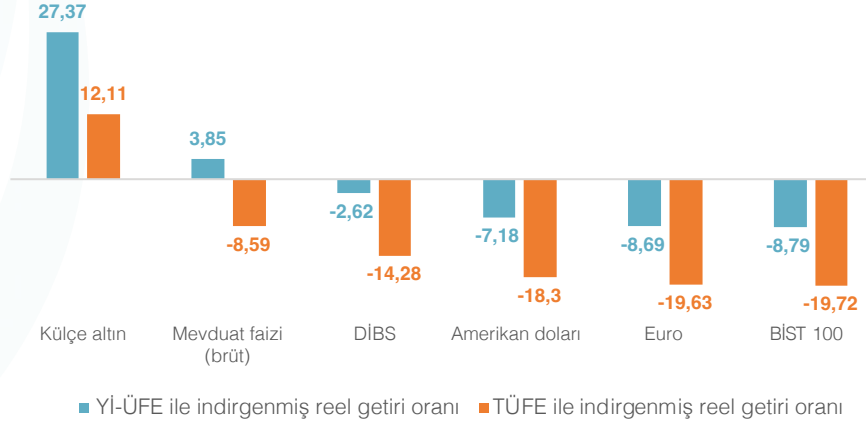

Kaynak: TÜİK

“Yıllık Reel Getiri En Fazla Külçe Altında”

Finansal yatırım araçları yıllık olarak değerlendirildiğinde külçe altın, TÜFE ile indirgenildiğinde %12,11 oranıyla yatırımcısına en fazla kazandıran yatırım aracı oldu. Bunun dışında BİST100 %19,72, Euro %19,63 ve Amerikan doları %18,30 oranlarında yatırımcısına kayıp yaşattılar.

Finansal Yatırım Araçlarının Yıllık Reel Getiri Oranları (%), Kasım 2024

Kaynak: TÜİK

“İşsizlik Oranında Tek Hane Değişmedi”

Hane halkı işgücü araştırması ekim ayı sonuçlarına göre 15 yaş ve üzeri bireylerde işsiz sayısı bir önceki aya göre 61 bin kişi artarak 3 milyon 175 bin kişi oldu. Buna karşın işsizlik oranı bir önceki aya göre 0,1 puan artarak %8,8 oldu.

Sonuçlara göre istihdam oranı 0,2 puan artarak %49,9 olurken işgücüne katılma oranı aylık bazda 0,3 puan artışla %54,7 seviyesinde gerçekleşti.

15-24 yaş grubunda işsizlik oranında gerçekleşen 0,3 puanlık azalmayla bu yaş grubundaki işsizlik oranı %16,6'ya geriledi. Haftalık ortalama fiili çalışma süresi ise ekim ayında bir önceki aya göre 0,1 saat azalarak 42,5 saat oldu.

Temel İşgücü Göstergeleri, 15+ Yaş, Ekim 2024

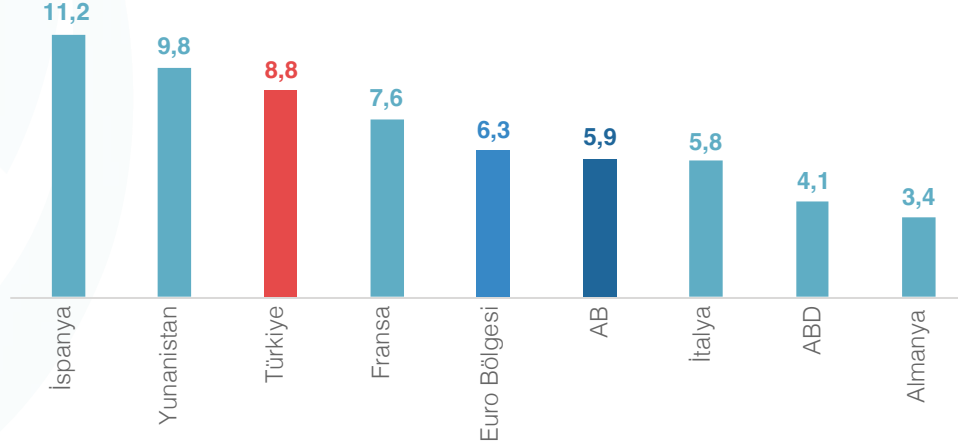
(Bin kişi)	Ekim	Bir Önceki Ay	Bir Önceki Aya Göre Fark
	Toplam		
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	66.051	66.016	35
İşgücü	36.146	35.927	219
İstihdam	32.970	32.814	156
İşsiz	3.175	3.114	61
İşgücüne dahil olmayanlar	29.905	30.088	-183
%			
İşgücüne katılma oranı	54,7	54,4	0,3
İstihdam oranı	49,9	49,7	0,2
İşsizlik oranı	8,8	8,7	0,1
Genç nüfusta işsizlik oranı (15-24 yaş)	16,6	16,9	-0,3

“Geniş tanımlı işsizliği tanımlayan **âtıl işgücü** oranı, ekim ayında **1,9 puan artarak %27,6** oldu.”

“AB’de İşsizlik Oranı %6,3 Oranında Sabit Kaldı”

Ekim ayında mevsimsellikten arındırılmış işsizlik oranı hem Euro bölgesinde hem de AB’de bir önceki aya göre sabit kaldı. Böylece ekim ayında Euro Bölgesinde işsizlik oranı %6,3 ve AB’de ise %5,9 seviyelerinde sabit kaldı. Eurostat tarafından yayımlanan verilere göre ekim ayında genç işsizlik oranı bir önceki aya göre AB’de 0,1 puan azalarak %15,2 olurken Euro Bölgesi’nde 0,1 puan artışla %15,0 oldu.

Seçili Ülkelerde İşsizlik Oranı (%), Ekim 2024

Kaynak: Eurostat

iTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tasarım ve Hazırlık | Stratejik Araştırmalar Merkezi

itosamkurumsal

www.itosam.org.tr